
**ALANYA REHBERLİK VE ARAŐTIRMA
MERKEZİ MÜDÜRLÜĐÜ**

ÖZEL EĞİTİMDE ERKEN MÜDAHALE

EKİM 2020

**BÜLTEN'İN
HAZIRLANMASINDA
EMEĞİ GEÇENLER**

**DENİZ BÜLBÜL
KURUM MÜDÜRÜ**

**KEVSER KÖK
ÖZEL EĞİTİM
HİZMETLERİ BÖLÜM
BAŞKANI
TASARIM**

**YAZILAR
KEVSER KÖK**

Bültenimiz ilçemizde
ortak bir
rehberlik ve özel eğitim
kültürü oluşturulmasına
katkıda bulunmak
amacıyla hazırlanmıştır.

Yayınlanmasını
istediğiniz yazı ve
çalışmalar için bizimle
iletişime
geçiniz.

Değerli Okurlar;

2020-2021 Eğitim Öğretim
Yılında

hazırlamış olduğumuz e-bülten
çalışmamızı
sizlere sunmaktan gurur
duymaktayız.

Başlatmış olduğumuz e- bülten
çalışmalarımızı istikrarlı bir
şekilde
sürdürmenin mutluluğu
içerisindeyiz.

Daha önceki e-bülten
çalışmalarımızda
belirttiğim gibi e-
bültenlerimizi gündemli
olarak hazırlıyoruz.

Bu ay

**ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ
Bölümümüz 'ÖZEL EĞİTİMDE
ERKEN MÜDAHALEİ'**
konusunda

e-bülten çalışması yaptı.

Siz değerli okurlara iyi
okumalar diliyor, bu
çalışmada emeği geçen
arkadaşlarıma

teşekkür ediyorum.

Hepinize sağlıklı huzurlu
günler dilerim

**DENİZ BÜLBÜL
ALANYA RAM MÜDÜRÜ**

ÖZEL EĞİTİMDE ERKEN MÜDAHALE

Erken müdahalenin; ülkemiz alan yazınında “erken sağaltım, erken eğitim, erken çocuklukta özel eğitim, erken özel eğitim hizmetleri” gibi çeşitli isimlerde tanımlandığı; dünya literatürüne baktığımızda ise “early intervention, early childhood intervention, early childhood special education, early special intervention, preschool special education” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. (Tomris, 2019)

Yaşamın ilk üç yılında gelişimsel yetersizliği ya da risk altında olan çocuk ve ailesine sunulan hizmetlerin erken müdahale; üç yaşından sonraki süreçte bu çocukları akranları ile bir arada olacakları genel eğitim uygulamalarına hazırlamak ve devamını sağlamak üzere sunulan hizmetlerin ise erken çocuklukta özel eğitim başlığı altında ele alındığı görülmektedir. Bununla birlikte “erken müdahale” kavramı, bu çocuk ve ailelerine yaşamın ilk altı yılında yapılan müdahaleleri ve sunulan hizmetleri kapsayan genel bir terim olarak kullanılmaktadır. (Tomris, 2019)

Erken müdahale; yaşları 0 ila 5 yaş arasında değişen gelişimsel yetersizliği ya da risk altında olan çocuklara disiplinler arası bir hizmet anlayışı ile müdahalede bulunulması sürecidir. Bu süreçte sunulan müdahaleler ile gelişimsel yetersizliği ya da risk altında olan çocuğun gelişimini ve sağlığını desteklemek, var olan yeterlikleri arttırmak, sınırlılıkları ortadan kaldırmak ya da azaltmak, olası bir yetersizliği önlemek, ebeveynlik becerilerini ve genel aile işlevlerini geliştirmek amaçlanmaktadır. (Tomris, 2019)

Erken müdahale, gelişimsel yetersizliği ya da risk altında olan çocuğun normal gelişim gösteren akranları ile bir arada olduğu doğal ortamı olan toplumsal (okul vb.) ve ev ortamında alanında uzman olan ve yetişmiş personeller tarafından sunulan birtakım müdahaleleri içermektedir. (Tomris, 2019)

Erken müdahalenin en temel amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Genetik ve biyolojik sorunların üstesinden gelme veya sorunları minimuma indirmek,
- Ebeveynlere ve tüm aile bireylerine yeni duruma uyum sağlamaları ve çocuk ile uzun süreli nitelikli bir etkileşim kurabilmelerine yönelik bilgi, destek ve öneriler sunmak,
- Gelişimin tüm alanlarında çocuğu destekleyecek uygun gelişimsel deneyimler sunmak ve çocuğun içinde bulunduğu çevreyi zenginleştirmek,
- Ebeveyn-çocuk etkileşimini desteklemek, uygun olmayan etkileşimsel davranışları önlemek,
- Mümkün olduğunca gelişimin farklı alanlarında çocuğun bağımsızlık kazanmasını sağlamak,
- Müdahale stratejilerini mümkün olduğunca doğal ortamda ve çocuğun günlük rutinlerinde uygulamak ve bilimsel dayanağı olmayan uygulamalardan uzak durmaktır.

ERKEN MÜDAHALENİN TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

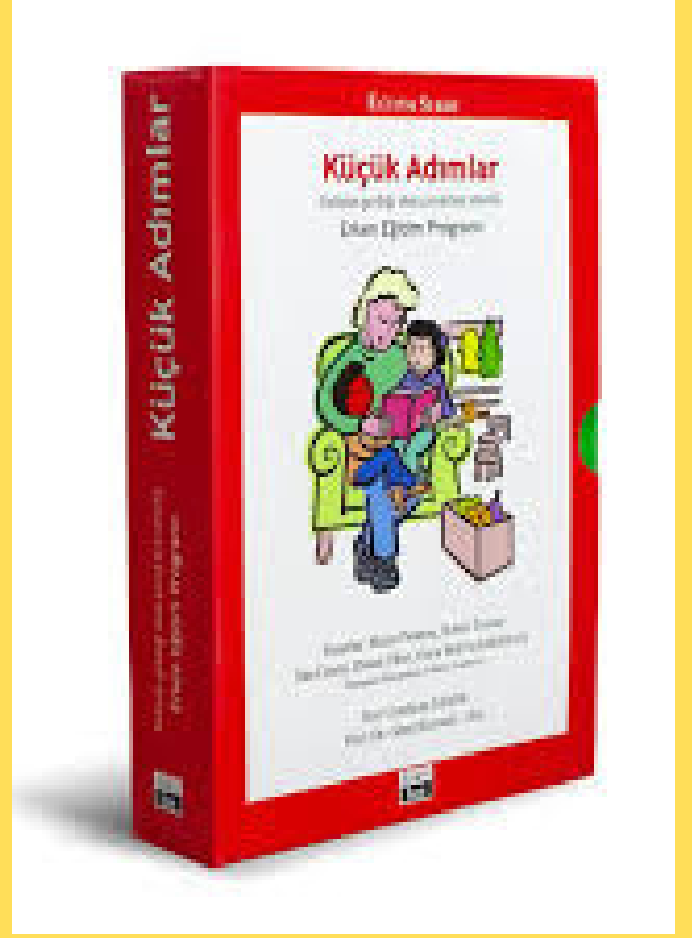

Türkiye'deki erken müdahale alanına yönelik çalışmalar 1982 yılında bir grup akademisyenin çalışmaları ile başlangıç göstermektedir. Bu kapsamda, ülkemizdeki ilk erken eğitim programı olan Erken Destek Projesi'nin hayata geçirildiği görülmektedir.

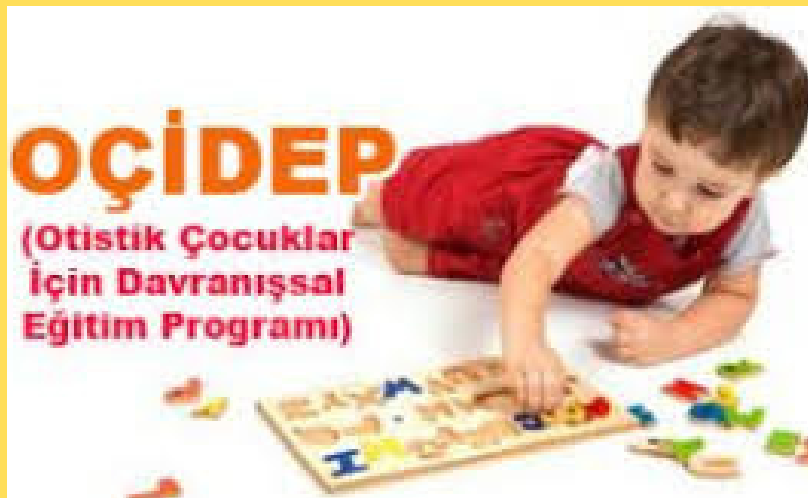
Bu proje ile geliri ve eğitim düzeyi düşük ailelerden gelen çocuklar için hem kurum hem de ev merkezli olarak yürütülen Anne Destek Programı ve Bilişsel Gelişimi Destekleme Programı geliştirilmiş ve uygulanmıştır. (Kağıtçıbaşı vd., 2005, s. 9).

1989 yılında erken çocukluk dönemindeki çocukların gelişimsel becerilerini değerlendirmeye ve gereksinimlerine uygun gelişim ve eğitim programı hazırlamaya yönelik olarak Portage Erken Eğitim Programı'nın Hacettepe Üniversitesi'nin öncülüğünde ülkemiz koşullarına uyarlandığı ve programın uygulanmaya başlandığı görülmektedir.

1996 yılında ise Türkiye'deki kullanımı ve Türkçe basımına ilişkin telif hakları, Zihinsel Engellilere Destek Derneği tarafından Macquaire Üniversitesi'nden alınan Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı ülkemize kazandırılmıştır. Program, 0-4 yaş arasında gelişimsel yetersizliği olan çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimini, sosyal-duygusal, küçük ve büyük kas motor gelişimlerini değerlendirmek ve desteklemek üzere hazırlanmıştır.

2006 yılında Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı'nın ülkemize kazandırıldığı görülmektedir. OÇİDEP ile ilgili eğitimci, uzman eğitimlerinin devam ettiği görülmekle birlikte bu 53 programa ilişkin ülkemizde bilimsel çalışmaların gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir (Güleç-Aslan, 2008).

2013 yılında ebeveyn-çocuk etkileşimini güçlendirmeyi temel alan “Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM)”nın ülkemize uyarlandığı, kazandırıldığı ve bu programa ilişkin bilimsel çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir (Diken, 2013b; Gürel-Selimoğlu, 2015; Karaaslan, 2010; Korkmaz-Toper, 2015).

2014 yılında Avrupa Birliği Başkanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığınca yürütülen Hayat Boyu Öğrenme Programı ve Anadolu Üniversitesi işbirliği kapsamında 0-36 aylık gelişimi risk altında olan çocuklar için “Gelişimsel Destek Programı (GEDEP)” ülkemize kazandırılmıştır (Diken vd., 2014).

Diğer yandan, ülkemizde her geçen gün farklı yetersizlik gruplarındaki küçük çocuklara yönelik erken müdahale programları geliştirilmekte ya da uyarlanmakta ve bu programların etkililiklerini belirlemeye yönelik bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalara; Bakkaloğlu (2004) tarafından geliştirilen etkinliğe dayalı müdahale programı, Çelebioğlu-Morkoç (2011) tarafından alt sosyo-ekonomik düzeydeki 4-5 yaş grubundaki çocuklar için geliştirilen Çok Amaçlı Sınıf Erken Müdahale Programı, Doğan (2012) tarafından geliştirilen özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan 5-6 yaş çocukları için uygulanan erken müdahale programı, Aytekin (2014) tarafından geliştirilen ev temelli erken müdahale programı, Uysal (2016) tarafından

uyarlanan ve çocukların problem davranışlarını önlemeye yönelik Eşsiz Yıllar Müdahale Programı, Anne-Çocuk Eğitim Vakfı tarafından ülkemize kazandırılan Anne-Çocuk Eğitim Programı örnek verilebilir.

Yasal Boyut

Ülkemizde erken müdahale, özellikle erken çocuklukta özel eğitim alanına ilişkin yasal boyuttaki ilk ve önemli gelişmenin 1997 yılında yürürlüğe giren 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olduğu görülmektedir. Kararnamenin birinci bölümünde yer alan; “Erken çocukluk dönemindeki özel eğitim hizmetleri ailenin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi temeline dayalı olarak evlerde ve kurumlarda sürdürülür.” (6. Madde) ve “Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunludur.” (7. Madde) kararları ile erken çocuklukta özel eğitim alanına ilişkin önemli adımlar atılmıştır.

2005 yılında yürürlüğe giren Engelliler Hakkında Kanun ile birlikte erken tanı ve koruyucu hizmetlere ilişkin önemli kararlar alınmıştır. Bu kanun ile “Yeni doğan, erken çocukluk ve çocukluğun her dönemi fiziksel, işitsel, duyuşsal, sosyal, ruhsal ve zihinsel gelişimlerinin izlenmesi, genetik geçişli ve engelliliğe neden olabilecek hastalıkların erken teşhis edilmesinin sağlanması, engelliliğin önlenmesi, var olan engelliliğin şiddetinin olabilecek en düşük seviyeye çekilmesi ve ilerlemesinin durdurulmasına” ilişkin çalışmaların Sağlık Bakanlığı tarafından yürütüleceği karara bağlanmıştır (Madde 11). Aynı kanunda; gelişimsel yetersizliği olan bireye sunulacak eğitim kararının alınması, planlanması, yürütülmesi ve sonlandırılması dâhil her aşamasında bireyin ve ailesinin etkin katılımının sağlanacağı yönünde kararlar alınmıştır (Madde 10). Bu döneme kadar geliştirilen yasal düzenlemelerin uygulama alanına yönelik usul ve esaslarda sınırlı kaldığı, özellikle yasal düzenlemelerde alınan kararların uygulamaya nasıl dönüştürüleceğinin açık olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, 2006 yılında yürürlüğe giren ve üzerinde en son 2018 yılında değişiklik yapılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile yasal kararların uygulama alanına ilişkin usul ve esaslarına açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Özellikle bu yönetmelikte, 0-6 yaş aralığındaki gelişimsel yetersizliği olan küçük çocuklara sunulacak hizmetler bağlamında kararlar alınmıştır. Bu doğrultuda, yönetmeliğin üçüncü bölümünde Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi başlığı altında; “erken çocukluk eğitimi ve erken çocukluk dönemi eğitim hizmetlerini yürütme esasları” belirlenmiştir.

MADDE 12 –(1) 0-36 aylık özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için erken çocukluk dönemi eğitim hizmetleri il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurul kararı ile özel eğitim okulları, okul öncesi eğitim kurumları, bünyesinde ana sınıfı bulunan eğitim kurumları ile çocuk ve ailenin ihtiyaçları doğrultusunda evlerde de yürütülür.

(2) Erken çocukluk dönemi eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

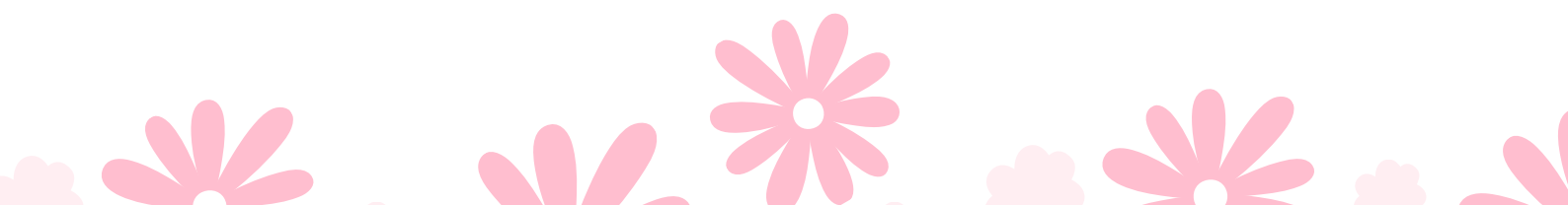
a) Bu hizmet, velinin yazılı talebi üzerine Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunca planlanır.

b) Bakanlıkça hazırlanan eğitim programı esas alınarak özel eğitim ihtiyacı olan çocuk için BEP hazırlanarak aile eğitimi yoluyla hizmet verilir.

c) Erken çocukluk dönemi eğitim hizmetleri ailelerin çocuklarının eğitimine katılım sağlayacakları şekilde kurumda veya evde yürütülür.

ç) Eğitim faaliyetleri her bir çocuk için haftada 2 gün, ikişer eğitim saati olacak şekilde, okulun ders saatleri içinde veya dışında ihtiyaç halinde hafta sonu da planlanabilir. Bir eğitim saati 40 dakikadır.

d) Erken çocukluk döneminde sunulacak eğitim hizmetleri özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri, çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenleri tarafından yürütülür.

Bunun dışında, yönetmelikte aile eğitimlerine ilişkin önemli kararların alındığı görülmektedir. Aile eğitim hizmetlerinin kurumlarda yürütüleceği, gereksinim duyulması halinde ise evlerde sunulabileceği yasal olarak güvence altına alınmıştır. Erken müdahale ailelerin ve alan uzmanlarının iş birliği içinde olduğu bir destek programıdır. Kaliteli erken müdahale uygulamaları; iş birlikçi, aile merkezli ve hem çocuğun hem de ailenin önceliklerini ve gereksinimlerini karşılayıcı özelliklerle karakterizedir

Erken müdahale uygulamalarının bir süreç içinde gerçekleştiği düşünülürse, beklendik amacına ulaşabilmesi için sistemli bir çerçevede sunulması büyük bir önem taşımaktadır.

Erken müdahale belirli basamaklardan oluşmaktadır. Dolayısıyla Ülke genelinde, gelişimsel risk altındaki çocukların erken belirlenmesi, erken müdahale hizmetlerine zamanında yönlendirilebilmeleri, hizmetlerden etkili bir şekilde yararlanabilmeleri ve aileleriyle birlikte sürece tam anlamıyla dâhil olabilmeleri için erken müdahale çalışmalarının sistemli basamaklar dâhilinde uygulanması gerekmektedir.

ERKEN MÜDAHALE ÇALIŞMALARINA REHBERLİK EDEÇEK UYGULAMA BASAMAKLARI ŞU ŞEKİLDE SIRALANABİLİR

- a. Müracaat,**
- b. Değerlendirme,**
- c. Tanılama,**
- d. Bilgilendirme/Yönlendirme,**
- e. Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (BAHP) Toplantısı,**
- f. Hizmet Koordinatörlüğü,**
- g. BAHP 6 Aylık Gözden Geçirme,**
- h. Yıllık BAHP Güncelleme,**
- i. Geçiş Süreci**

Erken müdahale çalışmalarının beklenen olumlu sonuçlara ulaşabilmesi için her bir basamakta ailelere sunulan hizmetin sistemli bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Erken müdahale gelişimsel destek gereksinimi olan çocuklar ve aileleri için son derece önemli çalışmaları kapsamaktadır. Etkili erken müdahale çalışmaları sistematik basamaklar dahilinde ilerlemeyi, transdisipliner bir bakış açısıyla ekip çalışmasını, ailenin ekibin en önemli parçası olarak görülmesini ve her aşamada kararlara katılımını, Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planının etkin şekilde kullanımını ve gerekli aralıklarla güncellenmesini gerektirmektedir. Erken müdahalenin devam eden bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Bu süreçte aile ve çocuk bir bütün olarak ele alınmalı ve basamaklar dahilinde bütüncül bir açıdan desteklenmelidir.

Kaynak:

Tomris, G. (2019). Down sendromlu çocuğu olan ebeveynlere yönelik geliştirilen doğal öğretime dayalı erken müdahale (dönem) programının ebeveyn ve çocukları üzerinde etkililiği. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.